

ŠT. 1 1934/35 VRTEC LETNIK 65

P. J. Stahl — A. A.:

Maruška.

I.

Dolga leta je bila Ukrajina med dvema ognjema, in sicer med veliko Rusijo in Poljsko. Mogli bi reči celo »med štirimi ognji«, če bi šteli še Turke in Tatare. Ker se Ukrajina ni mogla sporazumeti s Poljaki, se je končno zvezala z mogočnimi Rusi.

»Preslabi smo, da bi se še naprej bojevali s sosedi. Res je, da smo se doslej slavno borili; toda končno nas bodo strli. Rusija nam ponuja zvezo, sprejmimo jo!«

Tako je premišljeval in govoril stari glavar Bogdan Hmeljnički in ljudstvo ga je poslušalo.

V začetku je šlo vse dobro. Rusi so spoštovali vse: enakost, bratstvo in svobodo; polagoma so se pa razmere spremenile.

Še preden je minulo leto dni, je ljudstvo imelo nešteto vzrokov reči glavarju Bogdanu: »Kaj smo storili?« Pravijo, da je stari Bogdan jokal zaradi tega in da ga ni moglo nič potolažiti.

»Skušajmo popraviti,« je pravil pozneje; toda ni imel sreče in je od žalosti umrl.

Po njegovi smrti je morala Ukrajina pretrpeti veliko preizkušenj. Razdelila se je v dva tabora; eni so bili še za Rusijo, drugi so se potegovali za Poljsko. Še tretjo stranko sa ustanovili. Ta je bila za popolno neodvisnost Ukrajine; žalibog jih je bilo prav malo za to.

Kozak Danilo Čaban je prebival s svojo družino v hiši na deželi. Še tako velik razvajenec bi bil zadovoljen s takim stanovanjem.

Danilo je to hišico podedoval; oče, ki jo je imel po svojem očetu — ta pa spet po svojem — mu jo je izročil na smrtni postelji. Ne vem, koliko rodov je že imela ta hišica pod svojo streho.

Danilova hiša ni bila nikdar pustá; ležala je med prostrano stepo in širnim gozdom, med globoko reko in žametastimi travniki, med visokimi gorami in hladnimi dolinami. Na severu se je širila brezkončna stepa. Človek bi jo imenoval morje zelenja, ki ga cvetje poživlja. Na jugu so se dvigale gore, zdaj z gozdovi in zelenjem pokrite, zdaj nerodovitne in kamenite. Ob solnčnem vzhodu se je z roso pokrita trava blestela kot bi drago kamenje deževalo. Med bičjem skrite ptice so začele poletavati in peti; lahka meglica se je komaj vidno pozibavala nad reko in solnčni žarki so jo zlatili.

Ob praznih dneh je Čabanova družina imela mnogo, mnogo gostov. Včasih je Semen Vorošilo prihajal, včasih pa tudi Andrej Kruk; iz daljave so slišali sveži in zvonki glas lepe Hane, ki se je tako rada smejala, ali pa so opazovali ladjico Vasilija Grima, ki je pristajal... in za njim je prihajalo še pet, deset drugih, bodisi mož ali žena, fantov ali deklet, otrok ali celo starcev. K tem je tudi Danilo zahajal.

V tistem času so bili Ukrajinci že vsega siti: na eni strani so jih hoteli zase pridobiti Rusi, na drugi pa poljsko plemstvo. Ukrajina je bila pogazena od obeh strani, vse se je upiralo ter bridko objokovalo izgubljeno neodvisnost. Ruske čete so pridrvele v Ukrajino. Car je obsipal z službami in darili voditelja, ki je bil za Ruse; voditelj, ki je bil za Poljake, se je utrdil v nekem mestu in vabil vse prijatelje svobode, naj se mu pridružijo. Po kateri poti naj človek krene?

Časi so bili težki, zelo težki! Še celo otroci so težko dihali.

II.

Ljudje so se zbrali pri Danilu Čabanu. Večer je bil mračen, gostje so mnogo mislili, a malo govorili. Celo gospodarji se niso mogli smejati. Ljudje so si imeli z očmi dovolj povedati. Vsi so imeli isto skrb.

Zdaj pa zdaj so se obračali k Andreju Kruku. Vpraševali so ga: »Ali bi se čigirinski zidovi mogli ustavljati napadu? Ali so vojaki zanesljivi? Kaj če bi prebrali še enkrat zadnji poglavarjev razglas? Nekateri ga ne poznajo. Ali ve kdo, je-li se je kaj prida prostovoljcev javilo?«

Andrej Kruk je vse to dobro vedel in je zato prav gladko odgovarjal. Opisoval je čigirinske utrdbе, jarke, rove, vrata, kakor tak, ki je bil tam in še pred nedavnim vse to večkrat videl.

Ko so možje govorili, so se vretena ustavljala in žene so z grozo poslušale. In kadar so možje molčali in kadili, so izpregovorile potihem med seboj nekaj besed.

»Spet novi boji ob Veliki,« pravi ena.

»Koliko jih je padlo?« vpraša Mogila. Zažgali so Terni; Krinica pa še gori.

»Veste,« je reklo mlado dekle, »ali veste, če...«

Toda ni mogla vsega povedati; ustnice so ji bledele, debele solze so ji udrle po licu in groza ji je stisnila zobe.

Stara žena je rekla: »Vsi moji so mrtvi. Sama sem na svetu. Vsi so govorili: 'V vojsko gremo'; moji pogledi so jim pravili: 'Prav, otroci' oni so pa pristavljali: 'Ukrajina si pripori svobodo'; pa sem jim

odgovarjala: „Res je, otroci moji!“ Vsi trije so ostali na bojnem polju, a Ukrajina še ni svobodna!«

»Oh!« — je vzdihovala mlada žena, »Indie, se postavljajo smrti v obraz, a ne dosežejo nič. Če bi človek vsaj mogel reči: „Umiram, a drugim zapuščam, kar sem iskal...“«

Starka ji seže v besedo: »Nisi me razumela. Kadar gre za domovino, se ne pogajamo za ceno in si ne govorimo: „Ali se nam bo posrečilo?“ ampak: „To je moja dolžnost“, in vsak se spusti v bojni metež. Kogar ubijejo, je junaško umrl; to je boljša usoda kot sramotno življenje. Moji so tako storili. Naj jih Bog sprejme v svoje naročje! Če bi bilo treba, bi spet začeli od kraja.«

»Prav imate, ne motite se,« je reklo več žena.

Otroci so bili v strahu, niso se igrali, ne kričali in ne smejali, ampak so sapo zadrževali ter poslušali.

Mala, prav majhna deklica s plavimi lasmi, z velikimi bleščečimi očmi in s škrlatnimi ustnicami je bila edina videti zatopljena v svoje delo. Metala je bilke bičja v svoj predpasnik in pletla kite iz njih.

Večer je mineval in vedno bolj mračno in mirno je postajalo. Vse je molčalo; deklica je zaspala z nespleteno kito med prsti. Noč se je približala in zvezde so zasijale.

Kar nekaj potrka na okno. Tako nepričakovano je bilo, da nihče ni hotel tega svojim ušesom verjeti; a potrkalo je zopet in še tretjič prav razločno in močno.

Gospodar je vstal in šel odpirat. Gostje in prijatelji so si prižgali pipe in začeli kaditi. Zadnji udarec se je še bolj jasno slišal od okna. Tisti, ki so kadili, so zatrepetali, a otroci so se spogledali. Danilo je napol odprl vrata in vprašal: »Kdo trka?«

(Dalje.)

Gustav Strniša:

Solnčna basen.

*Dežeone so prvice
zvezale solnčece
in daleč so ga skrile
za žalostne meglé.*

*Solnčece je spalo,
sèn sanjalo težak,
da nikdar ne bo vstalo,
da vladal bo le mrak.*

*Prestrašilo se sanj je
in dvignilo roke —
blesteče žarke svoje,
se vzdramilo smeje.*

*Vrvi dežeone zdavnaj
izginile so že,
poljublja solnce zemljo
in rosne nje solze.*

Ioan Albreht:

Zarja vabi.

*Zgodaj kliče zora: »Vstani!
Polno biserov v ravani
vabi mladi roj v gosti!
Si nastrežeš jih v dlani,
te ne bo žulilo delo —*

*Se napiješ jih z očmi,
vse krog tebe bo cvetelo —
Si natrosiš jih v srce,
blagor ti od dne do dne,
ker pod solncem staro, mlado
te bo vse imelo rado!«*